

Karolina Kaszlińska

Sprawozdanie z konferencji "Edukacja społeczeństwa XXI wieku"

Kultura i Edukacja nr 4, 176-180

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

17% słodycze to po prostu ratunek. Około 40% badanych zadeklarowało, że je teraz więcej słodyczy. Przyczyną tego może być polepszenie się sytuacji materialnej respondentów, ale także traktowanie słodyczy jako antidotum na stres (słodycze powodują wydzielanie się serotoniny – hormonu szczęścia). Najciekawsze wydaje się spersonifikowanie słodyczy jako przyjaciela. Socha wysunęła z badań wniosek, że respondentami były osoby głównie samotne, część z nich nie znała języka angielskiego, takim osobom łatwiej kupić słodycze w supermarkecie niż środki farmakologiczne, uspokajające w aptece. Badania rynku słodyczy wydają się jedynie pretekstem do postawienia nowych pytań czy odkrycia większych problemów ludzi na emigracji, takich jak samotność czy próba dostosowania się, a tym samym stres.

Konsekwencją spojrzenia na zagadnienie rynku z tak różnych perspektyw był interdyscyplinarny charakter spotkania. Głos w dyskusji zabrali zarówno socjologowie (najliczniej prezentowani), jak i filozofowie, historycy czy ekonomiści. Postawienie przez organizatorów otwartych pytań spowodowało, że to uczestnicy w sposób niezwykle aktywny i merytorycznie dojrzały ukształtowali przebieg seminarium. W referatach pojawiły się kontrowersyjne tezy, co zaimplikowało lawinę pytań. Podczas spotkania zostało zaprezentowanych kilkanaście referatów. Każdy z prelegentów w inny sposób przedstawiał zagadnienia, poszukiwał odpowiedzi na kluczowe kwestie, ale też stawiał nowe nurtujące pytania.

Marta Sikora-Lisewska

Karolina Kaszlińska: Sprawozdanie z konferencji „Edukacja społeczeństwa XXI wieku”

W marcu 2008 roku w gmachu WSHE we Włocławku odbyła się konferencja naukowa „Edukacja społeczeństwa XXI wieku”. Jej inicjatorem była prof. dr hab. Maria Szyszkowska, pracownik naukowo-dydaktyczny WSHE, zaś współorganizatorami gospodarze oraz Stowarzyszenie Kultury Europejskiej.

Uroczyście otwierając obrady, JM Rektor WSHE Wojciech Gulin podkreślił wagę i znaczenie podjętego konferencją problemu. Nie ulega wszak wątpliwości, iż właśnie edukacja stanowi fundament rozwoju społeczeństwa, będąc jednocześnie elementarną odpowiedzią na jego przyszłe potrzeby.

Wprowadzenia do obrad dokonała Maria Szyszkowska. Przy tej okazji zwróciła uwagę słuchaczy na rolę edukacji społeczeństwa w kontekście wyzwań XXI wieku. Jako bezpośrednie pobudki dla organizacji konferencji wskazała niepokój o obecny obniżający się poziom edukacji wszystkich szczebli oraz tendencje do bezkrytycznego czerpania dla niej wzorów z zachodnioeuropejskich północnoamerykańskich rozwiązań. Natomiast oczekiwanym jej rezultatem miała się stać próba odpowiedzi na kluczowe dla edukacji społeczeństwa XXI wieku pytanie: jakie zmiany należy wprowadzić do edukacji i jakie ideały trzeba w niej eksponować?

Bezpośrednio po objęciu przewodnictwa nad obradami przez dziekana Wydziału Pedagogiki i Nauk o Zdrowiu WSHE we Włoc-

ławku, dra hab. Janusza Kutę, wykład zatytułowany „Wartości kulturowe w kształtowaniu świadomości społecznej” wygłosił dr hab. Stanisław Kunikowski. Dokonał on dogłębnej analizy treści pojęcia „wartości” według rozmaitych ujęć, wskazując tym samym na ich rolę dla rozważań teoretycznych oraz rozwiązań badawczych w poszczególnych naukach i dyscyplinach. Autor wskazał ponadto, że tożsamość kulturowa Europy wytyczona jest przez określone wartości i ich hierarchię. Tym samym także problematyka zadań stojących przed edukacją naszego kręgu kulturowego w odniesieniu do terroryzmu zasadza się w gruncie rzeczy na wartościach.

Kolejny wykład plenarny „Zmiany społeczne i edukacja w XXI wieku” wygłosił prof. dr hab. Kazimierz Wenta. Szerokie sformułowanie tytułu wykładu znalazło swe odzwierciedlenie w bogactwie zaprezentowanych w nim treści. W ich świetle za pożądany – wynikający z potrzeb cywilizacyjnych – kierunek zmian w edukacji uważa należy orientację na treści matematyczno-przyrodnicze i techniczne. Równie ważnym zadaniem, wyznaczonym edukacji przez zmiany w ponowoczesnym świecie, są działania na rzecz rozwoju osobowości, rozumianej jako zbiór cech kierunkowych i instrumentalnych, które powinny się wzbogacać w procesie ustawicznego samouctwa. Podstawowym warunkiem dla powodzenia w realizacji tak zarysowanych celów jest dostosowanie się i uczestnictwo ludzi w zmianach społecznych. Do megatrendów wyzwania intelektualnych dla edukacji prelegent zaliczył ponadto: aktualizację wiedzy, wykorzystywanie technik infor-

macyjnych oraz technik społecznej informacji w administracji państwowej, poszukiwanie specjalności narodowej, lokalnej.

Ze szczególnym zainteresowaniem przyjęty został wykład prof. dr hab. Marii Szyszkowskiej „Nowe idee w kształtowaniu świadomości jednostek”. Jego najistotniejszym postulatem było uznanie za nadrzędny cel edukacji rozwój duchowy człowieka, czyli zrównoważony, harmonijny rozwój intelektu, uczuć i wrażliwości. Dzięki niemu zorientowana holistycznie edukacja w XXI wieku miałaby się skłaniać ku kształtowaniu w sobie odwagi cywilnej, zdolności do uznawania równoważnych światopoglądów oraz wartościopoglądów, rozwijania empatii, co w konsekwencji pozwoliłoby na wyparcie przez tolerancję fanatyzmów i fundamentalizmów. Za punkt wyjściowy do osiągnięcia tak określonego celu zostało uznane odejście od „urzędowych autorytetów”, które „zniewalają umysły”, jak również zastąpienie tendencji do amerykanizacji częstszym czerpaniem wzorców z tradycji II RP. Alternatywą dla globalizacyjnego ujednoczenia jest natomiast eksponowanie wielowymiarowego i różnorodnego charakteru naszej epoki w oparciu o wyższe wartości i ideały.

Część plenarną obrad zamknął wykład prof. dra hab. Andrzeja Baładynowicza pt. „Filozofia probacji”. Wskazując na braki w polityce kryminalnej państwa, prelegent udowodnił, iż reforma systemu sprawiedliwości powinna być w gruncie rzeczy reformą systemu myślenia, co oznacza uporządkowanie świata według wartości oraz dostrzeganie szans rozwojowych tkwiących w osobach, a nie instytucjach. W tym świe-

tle wizja i misja edukacji w XXI wieku zasada się na równowadze i równoważności państwa i społeczeństwa. Owa równoważność na nowo definiuje i wzmacnia pojęcie społeczeństwa obywatelskiego, a więc społeczeństwa opartego na dialogu, którego istnienie warunkuje dekoncentracja władzy oraz poczucie współodpowiedzialności. Do głównych postulatów wobec polskiej próby autor zaliczył myślenie abolicyjne, sprawiedliwość naprawczą, różnicowanie kar (także na poziomie „kariery przestępczej”) oraz statusów przestępców, rozłożenie odpowiedzialności za karanie na różne podsystemy państwa, zaś za największą bolączkę uznał brak alternatywy dla więzień.

Po przerwie obiadowej obrady skupiły się w trzech sekcjach: „Aksjologicznej”, w której przewodnictwo objął dr hab. Stanisław Kunikowski, „Pedagogicznej” przewodzonej przez dra Jacka Boreczko, oraz „Człowiek a środowisko” – przewodniczący prof. dr hab. Andrzej Giziński.

Obrady sekcji pierwszej otworzył referat dr Karoliny Kaszlińskiej pt. „Edukacja obywatelska”, wskazujący na szczególny wymiar tego rodzaju edukacji w kontekście wyzwań społecznych w XXI wieku. Z jednej strony stanowi ona niewątpliwie niepodważalną odpowiedź na pytanie o drogi budowania społeczeństwa obywatelskiego. Z drugiej jednak strony – tak jak i ono – silnie uwarunkowana jest kontekstem historycznym. Jej definiowanie i realizację znacznie utrudnia również konieczność jednoczesnego uwzględnienia trzech wymiarów obywatelskości: lokalnego, narodowo-państwowego i globalnego.

Wykład pt. „Personalizm w edukacji” stanowił reasumpcję podstawowych założeń personalizmu oraz obraz jego percepcji na gruncie edukacji. Mgr Jarosław Pułanec ki w świetle omawianego nurtu zaprezentował cechy osoby, za jeden z najistotniejszych uznając fakt, iż w świecie osób nie ma procesów nieodwracalnych. Przedstawił również argumenty obalające mity o bezstresowym wychowaniu, wychowaniu bez porażek, spontanicznej samorealizacji.

W toku barwnej wielowątkowej opowieści prezes Eugeniusz Kabatc zaprezentował ideowe założenia działalności Stowarzyszenia Kultury Europejskiej. Referat „Tajni obywatele Europy” stał się także okazją do wskazania problemów dotyczących obywatelskości w kontekście globalizmu, jak również przypomnienia postaci Ryszarda Kapuścińskiego.

Sekretarz Generalny Racji Polskiej Le-wicy Jan Barański w swym referacie „Edukacja polityczna” postawił kluczowe z punktu widzenia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego pytanie, o to czy i komu potrzebny jest ten rodzaj edukacji? Odpowiadając na nie, udowodnił, że nie leży ona w interesie osób sprawujących władzę, lecz stanowi warunek konieczny do funkcjonowania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Serię referatów wygłoszonych w ramach tej sekcji zamknęło wystąpienie dr Doroty Mueller „Kilka uwag o rozwoju systemu edukacji w Austrii i w Polsce”, wskazujące na historyczne uwarunkowania wykorzystywanych w obu krajach rozwiązań w dziedzinie edukacji. Stało się ono jednocześnie bezpośrednim przyczynkiem do dyskusji na

temat europejskiego kontekstu dla polskiej edukacji, rozwoju polskiego społeczeństwa oraz kształtowania się relacji władza–obywatel.

Sekcja „Człowiek a środowisko” okazała się mieć najbardziej interdyscyplinarny charakter, co jednak nie przyniosło ani strat, ani zamieszania poznawczego.

Wykład prowadzącego obrady prof. dra hab. Andrzeja Gizińskiego „Ochrona środowiska – świetlane perspektywy i ponura rzeczywistość” dotyczył najogólniej pojmowanej ochrony środowiska, w tym działań ekologów i pseudoekologów. Profesor uświadamiał słuchaczom, jak istotna jest edukacja społeczeństwa w kontekście środowiska. Poziom wyedukowania, a tym samym świadomości społeczeństwa w sposób wprost proporcjonalny przekłada się na dbałość o bogactwa naturalne.

Doświadczony praktyk lek. med. Lechosław Budzyński udowodnił swym referatem „Kształcenie personelu medycznego”, że edukacja odgrywa istotną rolę także dla jakości zdrowia. Ów związek zachodzi na dwóch płaszczyznach: z jednej strony obejmuje edukację formalną personelu medycznego, a z drugiej strony także edukację społeczeństwa – osób chorych i potencjalnych pacjentów. Wysoki poziom obu tych typów edukacji może znacznie poprawić jakość funkcjonowania systemu zdrowotnego.

W swym wykładzie „O walorach edukacji regionalnej” dr Adam Wróbel wykazał szereg korzyści płynących z edukacji regionalnej. Atrakcyjnym ubogaceniem wykładu doktora Wróbla był występ młodej artystki prezentującej piękno dobrzyńskiej mowy.

Ostatnim wystąpieniem była prezentacja psychologa sportowego Marcina Kochanowskiego – „Wychowawczy charakter sportu”. Omówił on liczne korzyści wynikające z uprawiania sportu w różnych płaszczyznach życia społecznego. Za najważniejsze uznać należy, wychowawczy charakter w rozwoju społecznym młodego człowieka, wykorzystanie sportu w procesie resocjalizacyjnym w systemie penitencjarnym, jak również możliwość stosowania regularnych treningów jako antidotum na zbyt stresujący styl życia.

Obrady „Sekcji pedagogicznej” otworzył referat dra Pawła Boreckiego pt. „Dylematy konstytucyjności prawnych zasad nauczania religii i etyki w szkole”. Wskazał on, iż zapisy konstytucyjne dotyczące możliwości wyboru między uczęszczaniem na lekcje religii a uczęszczaniem na lekcje etyki w ramach edukacji formalnej nie są przestrzegane. W rzeczywistości – jak dowodzą statystyki – tylko nieliczne szkoły oferują uczniom możliwość dokonania w tym zakresie rzeczywistego wyboru.

Mgr Katarzyna Marszałek swym wystąpieniem „Program ZHP odpowiedzią na edukację XXI wieku” dokonała krytycznego oglądu oferty składanej młodym przez ten związek. Prezentując szereg szans i zagrożeń płynących z korzystania z niej, udowodniła, że nie wpływa ona pozytywnie na szeroko rozumiany rozwój młodego człowieka. Najistotniejszą tego przyczyną jest jej nieprzystawalność do współczesnej rzeczywistości, przez co nie stanowi ona realnej odpowiedzi, wyzwania wobec edukacji XXI wieku.

Referat „Edukacja do czasu wolnego” ogłoszony przez dra Jana Kłosowskiego okazał się rzetelną analizą definicji tego pojęcia w świetle różnych perspektyw. Prelegent poza przedstawieniem zaproponowanym w literaturze klasyfikacji czasu wolnego dokonał także rekonstrukcji tego pojęcia w ujęciu modernizmu i postmodernizmu.

Łącząc w wystąpieniu pt. „Szanse edukacyjne wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych” perspektywę praktyka z analizą teoretyczną, mgr Marcin Lewandowski wskazał na bariery edukacyjne, jakie stoją przed uczniami z placówek opiekuńczo-wychowawczych. Zagrożeń, na jakie narażeni są w tym wymiarze, nie niwelują, niestety, akty ustawodawcze. W których – jak dotąd – brak systemowego rozwiązania problemu.

Interesujące ujęcie relacji między nauczycielami a uczniami (studentami) zawarła w swym referacie „Patologiczne zachowania nauczycieli w opinii uczniów i absolwentów” studentka WSHE we Włocławku, Agata Wiśniewska. Opisując cechy przedmiotowego i podmiotowego traktowania przez nauczyciela swych uczniów, zauważyła, iż często deklarując podmiotowość swych relacji, czynią je w rzeczywistości przedmiotowymi.

Członek Zarządu Stowarzyszenia Kultury Europejskiej, redaktor Wacław Sadowski, w swym wystąpieniu zatytułowanym „Literackie edukacja niesentymentalna” przeanalizował polską literaturę kilku epok, wskazując na wątki edukacyjne w jej

najważniejszych dziełach. Udowodnił również – po raz kolejny – że wykształcenie musi zasadzać się na rozumnym czytaniu książek i krytycznej analizie ich treści. W tym kontekście szczególnie istotne jest szerokie spektrum pozycji, po jakie sięga czytelnik, pretendujący do miana wykształconego.

Pewnego rodzaju kontynuacją wątków literackich wpływających na kształt i koncepcję edukacji okazał się ostatni z ogłoszonych w ramach omawianej sekcji referat „Pomysły edukacyjne Witolda Gombrowicza”. Dr Jacek Brezcko zaprezentował w nim Gombrowiczowską pedagogikę, dokonując rekonstrukcji poglądów Autora zawartych w jego poszczególnych dziełach oraz oceniając ich wartość i rzeczywiste znaczenie dla możliwych obszarów rozwoju edukacji. Wystąpienie to wytyczyło też główny kierunek, w jakim potoczyła się dyskusja, zamykająca obrady sekcji pedagogicznej.

Wielość głosów na temat edukacji społeczeństwa w XXI wieku, wyrażającą się bogactwem podejmowanych tematów i różnorodnością ujęć poszczególnych zagadnień, stanowi najlepszy dowód zasadności organizacji konferencji. Za kolejny należy uznać zadowolenie jej uczestników oraz satysfakcję z osiągniętego celu. Wizja edukacji w XXI wieku, wyzwani przed nią stojących oraz potrzeba wytyczania kierunków pożądanym zmian stanowią żyzny grunt dla formułowania myśli. Doskonałą sposobnością do ich wymiany stała się włocławska konferencja.

Karolina Kaszlińska